

DEMOKRATİK VATANDAŞLIK VE İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ PROJESİ

AÇILIŞ TOPLANTISI, ANKARA, 12 NİSAN 2012

Avrupa Konseyi Eğitim Bölümü Başkanı Sjur Bergan'ın konuşması

Açılış Konuşması

Ekselansları,

Değerli konuklar,

Avrupa Konseyi adına sizlere Avrupa Konseyi / Avrupa Birliği Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ortak Projesi'nin Açılış Toplantısı'na hoş geldiniz demekten büyük memnuniyet ve onur duyuyorum.

Sn Bakan Dinçer, bugün aramızda olduğunuz için size ayrıca kişisel olarak teşekkür etmek istiyorum. Burada bulunmanız Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu projeye verdiği önemin güçlü bir göstergesi. Ayrıca faaliyetlerin uygulanmasında öncülük eden ve çalışma gruplarının üyesi olan 40 öğretmene ev sahipliği yapan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na proje konusunda sergiledikleri kararlılıktan ötürü teşekkür ederim.

Yeniden tasarlanan ortaöğretim seçmeli dersinin ve demokratik okul kültürü çerçevesinin pilot uygulamasının yapılacağı pilot illerden gelen İl Milli Eğitim Müdürlerine ve pilot okulların müdürlerine de izninizle hoş geldiniz demek istiyorum: onlar içinde bulunduğumuz yılın Eylül ayında ilk kez pilot uygulamasına başlanacak olan yeni dersin ve çerçevenin "öncüleri" olacaklar.

Ayrıca projenin şekillenmesine yardımcı olan ve şu anda da canlanmasına katkıda bulunan Türk ve uluslararası uzmanlarımıza teşekkür etmek istiyorum.

Bunun yanında, Ankara'da bulunan AB Delegasyonu aracılığıyla Avrupa Birliği'ne özel teşekkürlerimi sunuyorum. AB bu Projeye cömert bir katkıda bulunmuştur ve kaydedilen gelişmeleri de yakından izlemektedir. Bugün aramızda olan Büyükelçi Sn Ripert'i de saygıyla selamlıyorum.

Son olarak, projenin sözleşme makamı olan Merkezi Finans ve İhale Birimi'ne de hoş gediniz demek istiyorum.

Konuşmamın bu bölümünü bitirmeden önce proje ekibine teşekkür etmek istiyorum. Her ne kadar bugün burada bu projenin açılış toplantısı için bir araya gelmiş olsak da proje ekibi aslında uzunca bir süredir projenin başarısı için çok sıkı bir çalışma sergiliyor.

Bağlam

İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından kurulan Avrupa Konseyi en eski Avrupa kuruluşudur. 47 üye devletiyle – tabii ki Türkiye de kurucu üyelerden biri olarak bu üyelerin arasındadır – Avrupa'nın neredeyse tamamını içine almakta ve 800 milyondan fazla insanın hayatına dokunmaktadır. Kelimenin gerçek anlamıyla *Avrupalı* bir kuruluştur. Konsey, kıtamızın başlıca insan hakları örgütü ve aynı zamanda da demokrasi ve hukukun üstünlüğünün koruyucusudur. Avrupa'da demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin yaygınlaştırılması için en iyi yapı olduğuna inanıyoruz.

Bugün itibariyle, Avrupa Konseyi Türkiye Program Ofisi, adalet ve eğitim alanında toplam bütçesi yaklaşık 22 milyon Avro olan beş Ortak Proje yürütmektedir. Bu bütçenin büyük bölümü AB tarafından sağlanmaktadır. AB ve Avrupa Konseyi'nin birlikte yürüttüğü ortak programlar Avrupa Konseyi'nin birçok üye devletinde uygulanmaktadır ve bu programlar AB ile ilgili ülkenin siyasi öncelikleri doğrultusunda, karşılıklı görüş alışverişinde bulunarak, söz konusu ülkeye Avrupa değerlerinin ve standartlarının uygulanmasında destek vermenin bir yoludur.

Proje

Avrupa Konseyi üye devletleri tarafından 2010 yılının Mayıs ayında kabul edilen *Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Şartı* bu projenin yasal çerçevesini oluşturmaktadır. Söz konusu Şart Mayıs 2010'da kabul edilmiştir ve şimdi de uygulanmasına ağırlık verilmiştir. Türkiye, Avrupa'da *Şart'ın* tavsiyelerini yerine getirmeye çalışan ülkeler arasındadır – örneğin öğrencilere demokrasinin ne olduğunu *öğretmek* yerine, demokrasiyi yaşayan bir gerçeklik olarak *tecrübe etmelerinde* yardımcı olmak için okulların daha demokratik yönetilmesine yönelik çalışmalar.

Demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi yaklaşımı, öğrencilere 21. yüzyılda ihtiyaç duyacakları yeterliliklerle donatacak aktif vatandaşlık yöntemlerinin kullanılması ve demokratik okul yönetişiminin yaygınlaştırılması yoluyla *daha kaliteli okulların* ortaya çıkmasını da teşvik edebilir. Demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi sadece tek bir derse indirgenemez, tüm okul yaklaşımı olarak düşünülmelidir. Bundan dolayı, projenin hedefi sadece demokratik vatandaşlık ve insan hakları seçmeli dersini hazırlamak değil aynı zamanda Türk okullarında ve okulun çevresindeki daha geniş topluluklarda demokratik kültürün yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

Demokrasi ve insan hakları haftada iki saatte öğrenip sonra bir kenara koyabileceğiniz konular değildir. 24 saat boyunca yanınızda taşıdığınız değerler ve tutumlardır.

Şu anda, Türkiye'de eğitim reformu sürecinde yaşanan en büyük değişikliklere tanık oluyoruz. Öğretim programında seçmeli derslere çok daha fazla yer ayrılıyor. Demokratik vatandaşlık ve insan hakları dersi reform sürecinde önemli bir rol oynamalı ve sistem vasıtasıyla yaygınlaştırılacak olan değerlerin önemli bir ayağını teşkil etmelidir.

Daha küresel bir düzeyden bakacak olursak, demokratik vatandaşlık ve insan hakları yaklaşımı, eğitimin modernizasyonu sürecinde demokratik toplumların karşılaştığı sorunlarla başa çıkmanın bir yoludur. Geçtiğimiz Temmuz ayının 22. günü Norveç'te yaşanan trajik olaylar ve diğer birçok benzer olay *birlikte ve daha iyi* yaşayabilmek için başka yöntemler aramaya ağırlık vermemiz gerektiğini göstermiştir. Bu proje bu tür sorunlara değinmenin pratik bir aracıdır.

Eğitimin rolü

Proje Avrupa Konseyi'nin eğitim ve eğitimin modern toplumlardaki rolüne ilişkin daha geniş çerçeveli perspektifine uymaktadır. Mesajımız açıktır: **eğitimin çeşitli amaçları vardır**. Tek amaca yönelik bir çaba değildir. Kulağa çok kolay gelebilir ama Avrupa kamuoyundaki tartışmalara bakacak olursak eğitimin tek bir amacı olduğu yanılgısına kapılabılıriz: insanları işgücü piyasasına hazırlamak.

Burada biraz empati kurmak istiyorum: Avrupa Konseyi'nin mesajı kesinlikle insanların işgücü piyasasına hazırlanması eğitimin önemli bir amacı değildir *gibi anlaşılmalıdır* – bunun önemli bir amaç olduğu açıktır. Bizim vermek istediğimiz mesaj, daha ziyade, insanları işgücü piyasasına hazırlamanın eğitimin çeşitli amaçlarından sadece biri olduğudur. Avrupa Konseyi, bununla aynı derecede önemli başka amaçlar da belirlemiştir:

- İnsanların demokratik toplumlarda yaşayacak aktif vatandaşlar olarak hazırlanması;
- Kişisel gelişim;
- Geniş ve ileri düzey bir bilgi birikiminin oluşturulması ve bunun muhafaza edilmesi.

İyi haber, bu amaçların hiçbirinin bir diğeriyle *çalışmıyor* olmasıdır – bu amaçlar birbirini *tamamlayıcı* niteliktedir. Sizi istihdam için uygun kılarak yeterliliklerin birçoğu aynı zamanda demokratik bir toplumda aktif rol oynamanıza ve kişisel gelişiminize de katkıda bulunacaktır. Avrupa Konseyi Avrupa'da eğitimin birden fazla amaca hizmet ettiğini savunan en güçlü seslerden biridir ve bugün burada açılışını yaptığımız proje de bunun kanıtıdır.

Demokrasi ancak demokratik kurumlarımız ve demokratik mevzuatımız, demokratik *kültürle* desteklendiğinde gerçekleşebilir. 2005 yılında Varşova'da yapılan Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nden bu yana sürekli olarak verilen mesaj budur.

Demokratik kültür toplumlarımızı sadece yapısal olarak değil uygulamada da demokratik kılan değer, tutum ve davranışlar bütünüdür. Demokratik kültür farklı konuları ve sorunları ağırlığına göre tartabilme becerisi anlamına gelmektedir. Toplumlarımızın gelişmesini istediğimiz yönde bütünsel bir bakış açısına sahip olma becerisine ve isteğine işaret eder. Uzun dönemde fayda sağlamak adına kısa süreli eksikliklerin / uygunsuzlukların sıkıntısına katlanma isteğini ve becerisini gösterir. Kamusal alanda kendi davamızı savunarak ama aynı zamanda diğerleri kendi düşüncelerini savunurken onları dinleyerek katılımda bulunma becerisini ve isteğini gösterir. Son olarak demokratik kültür tarih öğretim programlarımızda kilit bir kavram olan çoklu bakış açısını uygulama becerisi ve isteği anlamına gelir.

Çoklu bakış açısı, diğer insanlara açık görüşlülükle yaklaşmak anlamına gelir. Çoklu bakış açısı aynı zamanda diğerlerinin görüş ve düşüncelerini anlamamız gerektiği anlamına gelir ancak tabii ki ikna olmadığımız sürece başkalarının görüşlerini benimseyeceğimiz anlamına gelmez. Tabii ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini esas alan Avrupa değerleri üzerine inşa edilmiş açık ve demokratik toplumlarda kabul edilemeyecek olan tutum ve görüşler de vardır. Çoklu bakış açısına sahip olmak *açık* bir zihin gerektirir – *boş* bir zihinle işe yaraması mümkün değildir.

Demokratik kültür toplumlarımızın bir kere kazanıp sonsuza kadar elinde bulundurduğu bir şey değildir. Diğer bir deyişle, demokratik kültür bisiklet sürmeye benzemez: yani bir kere öğrenip her zaman hatırlayacağınız bir şey değildir. Demokratik kültür daha çok bir dil edinimine benzer: her nesil tarafından öğrenilmesi gerekir ve uygulanmadığında unutulma riski taşır.

Bu açıdan baktığımızda toplumlarımızın geleceği için eğitimden daha önemli bir şey yoktur. Her nesil ve her birey yeteneklerini toplumun çıkarları doğrultusunda tam anlamıyla kullanma becerisini ve isteğini geliştirmede ve bunu muhafaza etmediği sürece toplumlarımız demokratik, adil ve varlıklı olamayacaktır. Eğitim politikalarımız ve uygulamalarımız müsaade etmediği sürece çeşitliliği kabul etmemiz ve akıcı bir kültürler arası diyaloga sahip olmamız mümkün değildir. Tekrar etmek gerekirse, bugün burada açılışını yaptığımız proje, *bugün* Türk okullarında okuyan ve *yarın* Türkiye'nin aktif vatandaşları olacak bireyler arasında demokratik kültürün ve insan hakları anlayışının gelişmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Demokrasi fikrinin sınırları yoktur. Türkiye, kendi içinde barındırdığı değerlerin yanı sıra gerek bölgesel düzeyde gerekse Avrupa düzeyinde büyük öneme sahiptir. Türkiye Avrupa ve Orta Doğu arasında bir köprüdür ve bugün diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan çok sayıda kişinin atalarının ülkesidir.

Demokrasinin aç mideler üzerine inşa edilemeyeceği söylenmiştir. Ancak demokrasi boş *zihinlerin* üzerine de inşa edilemez. Eğitim harekete geçme bilgisinin, anlayışının ve becerisinin aktarılmasıdır – öğrenme çıktılarının klasik tanımından yola çıkarsak. Ancak eğitim aynı zamanda tutumların geliştirilmesiyle ilgilidir. Yapmamam gereken bazı şeyleri yapma becerisine sahip olabilirim ancak bu eylemlerin etik olmadığını ya da savunulamayacak edimler olduğunu anladığımda bu eylemlerden sakınırım. Yapmam gerektiğini bildiğim şeyleri yaparken zorlanabilirim ama bunların doğru olduğuna ikna olmuşsam azimle yoluma devam ederim ve bunları yapmanın bir yolunu bulurum.

Eğitim bizim sadece bir *yol* bulmamıza değil aynı zamanda bir *neden* bulmamıza da yardımcı olmalıdır.

Sonuç olarak, eğitim bizim *kendimizi* anlamamızla – kim olmak istediğimizle – ilgilidir. Sözlerime Şilili bir sosyolog olan Eugenio Tironi'den bir alıntıyla son vermek istiyorum. Tironi, "Ne tür bir eğitime ihtiyacımız var?" sorusunun cevabının "Nasıl bir toplum istiyoruz?" sorusunun cevabında aranması gerektiğini söyler.

Demokrasiye, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne inandığımız için bugün burada açılışını yaptığımız proje son derece önemlidir. Gelecek nesil Türk vatandaşlarına bırakmak istediğimiz toplumu oluşturmamıza yardımcı olacaktır ve bu toplum aynı zamanda, sonraki nesillere bırakmaktan gurur duyacağımız, Avrupa neslinin de bir parçası olacaktır.

Hepinize çok teşekkür ediyorum ve birlikte sıkı çalışarak geçireceğimiz üç yılı dört gözle bekliyorum.